

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958
ФЕВРАЛЬ
13
ЧЕТВЕРГ
№ 31 (4001)
Өртээ 20 коп.

ССРЭ-нің Дээди Совединге ам болур соңгулдаларга коммунистернің болгаш партия кежигүнү эвестернің блогунуң кандидаттары дээш чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаарынче бүгү соңгукчуларны Коммунистг партия кыйгырып тур.

(Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Топ Комитетиниң Кыйгырындан).

Автотранспорт черлериниң ажылын бедик деңнелче

Бистинь областа амгы үедө чүб сөөртүр болгаш пассажирлар аргыштырар кол транспорт болза, автотранспорт болуп турар. Областа автотранспорт колдуунда Кызыл АТБ-ында, Кызылдың бирги чүб автотранспорт конторазында, Чадаананың база Кызыл-Мажалыктың автотранспорт контораларында болгаш чамдык организацияларның автобазаларында мөөңеттинген. Областың экономиказының, културазының көгүлдөсине, ажылчы чоннарың аргыштарына автотранспорт дыма уаг ролдуг болуп турар.

Бандыг-даа ажылды бистинь план бугаар чорудуп турарымыз ышшап, автотранспорт-биле чүб сөөртүргөсине бисе база-ла планнап турар болгаш ол планын күдүсери автотранспорт контораларына хоойду болур ужураг. Оон-биле кады планын доктаамал күдүсетен турары партия болгаш казак, ажылчы чоннарың чергелдери бүдүрүлгө, транспорт черлеринде шыныг негеп турар. Мынчангаш чүб сөөртүргөсине планын хамаарышкан автотранспорт конторалары тус-тузунда болгаш автотрест иштели-биле ай, аваргал бүртүгүлде доктаамал күдүсетен турар ужураг.

Бо чамдык бирги кварталында чүб сөөртүргөсине болгаш пассажирлар аргыштырарынын планнарын ыялазы күдүсери дугайында чуга амгы үедө чоруп турар. А байдал кандыгы дөргө, мынды-ла эки өвөс, чүб сөөртүргөсине январь айда планын областа чаңгыс-даа автотранспорт конторазы күдүсөтөөнүн уаурунда, автотрест иштели-биле ол айның сөөртүргөсине планын чүбө 80 хуу күдүсөткен болуп турар.

Оон кол чыдагааны чүдөл дие, автотранспорт конторалары чүб сөөртүргөсине дугайында өскө организациялар-биле керээниг күдүсөткөсине боттары ыялазы күдүсөткен турарынче кошкак ичкөөнөй салып турарында. Ол ышшап ажылды организацияларында уаг четпестер бар болгаш уаурунда автомашиналарынын септелге канал, үр үедө хей турар чоруду дыма хей, мынчангаш автотранспорт парызына техникаг болгаш материалдыг көргүзүлгөсине планын чаңгыс-даа АТБ күдүсөтпей турар.

Кызылдың автотранспорт конторазында хей-хей машиналар септелге кылдырып үр үедө манал, а оон соонда септелге база үр үени өрттирип турары алерөөн. Автотранспортту шын өвөс аңгылаар, оон аңгыда чүб чүдүрерин болгаш чүбүгүт машинаның барган черинге оон чүбүгүт дүдүрерин үр манадыр чорутар ам-даа бар.

Ол ышшап Кызылдың бирги чүб АТБ-зы техника болгаш экономика талазы-биле көргүзүлгөсине планынын өртөөн чамдык үрүдүчү күдүсөтпей келген, а ол четпестер ам-даа үрүдүчүлөшкөөн. Чижээ, автотранспорт техника талазы-биле белен болгунуң планы, а ол ышшап автомашиналарынын шын аңгылаарының планын соңгулаары күдүсөтпей турар. Билдиг азымыг четпестер Чадаананың болгаш Кызыл-Мажалыктың автотранспорт контораларының ажылында бар.

Бо бүгү четпестер болза, автоажылгыч черлериниң ажылын автотрестинь начальныг эш Пономаренко болгаш кол инженер эш Антхев оларын ам-даа кошкак удуруп турары керекчел турар. Автотранспорт-биле чүб сөөртүргөсине

планын доктаамал күдүсөткөсине чылаачыларның ажылга харысалгалыг болуру, күш-ажылдың сагыла-чурумун, автомашинаны башкаларының норма-чижээн чылаачы бүртүгүч шыныгы сагыры уаг ролдуг. Билдиг түрбүжө, чамдык чылаачыларның талазында орушка чораш арагалаар, авария кылдыр таварыгалар ам-даа бар. Чылаачылар-биле болгаш автотранспорттуң инженер-техниктиг бүгү ажылдачылары-биле, топарык болгаш сасарылар-биле техникаг болгаш бүдүрүлгө хураалдарын мөөн соңгаар доктаамал чорудары өргөжөк чугула. Ол чөвүлө хураалдарга анаа-ла ишти, хейге шыда-ла билиштир чүдүлөр дугайына чугаалашпайн, а коллективтин хуш-бүрүлгөи амдыралында болган чедикшикниг болгаш четпес чүдүлери, мөөн соңгаарын соңгулаарынын үрүдүчү чугаалашып турар керек.

Бандыг-даа ажылга, ыялаңгы автотранспорт контораларының ажылына шыныг организацияг, кылдыгы чорук чугула негетинип турар. Планын доктаамал күдүсөткөсине турары организастыг чоруктан база дыма камааржыг. Барын-Кемчик районун Кызыл-Мажалык болгаш Ак-Довурак сууларының аразына пассажирлар аргыштырар ийн автобустарын тургускан-даа болза, ук автобустар боттарынын графикаг сагывай турар, оон уаурунда уаг чамдыкта ийн суу аразына чадаг кылгаштар уауруга таваржып турар. Мөөн соңгаар мындыг байдалдыг турар болза, Кызыл-Мажалыктың автотранспорт конторазы болуп турары доктаамал күдүсөткөсине шыдаар бе ыччаш? Чүбө ол өвөс, харын Бай-Тайга району транспорт-биле хандырамынче ол контораның удуруткучуларынын шоогул-ла ичкөөнөй сабайн турары канчал-даа таарышпас.

Областа автотранспорт черлериниң ажылын бедик деңнелче көдүрер, сөөртүлгө планнарын оларынч бүрүн күдүсөткен турарын хандырап чугула соруда гуруп турар. Автотранспорт контораларынын ажылын хамаарышкан черлериниң партия, совет органдары үрүдүчү соңгулаар, сөөртүлгө планын оларынч үзүп турарынын чыдагааны тодаргайлап көргөс, АТБ-ларга практикаг дуанын доран чедирип, боттук кемчелерин азыр ужураг. Илаңгы СЭКП Чөөн-Кемчик болгаш Барын-Кемчик районнары, ажылчы чоннары депутаттарының үстүнде районнар Советтериниң күдүсөткөсине оларга хамаарып турар автотранспорт контораларынын январь айда план күдүсөткөсине чыдагааны тодаргайлап, бо чамдык бирги кварталында чүб сөөртүргөсине планын оларынч ыялазы күдүсөткөсине дуулазын, боттук удурут чорук чугула.

Совет улус, оон иштинде бистинь областың ажылчы чоннары-биле кады областың транспортчулары ССРЭ-нің Дээди Совединге соңгулааларының хунт күш-ажылчы чам-чаа чедикшигер-биле демделээр дээш амгы үедө бедик көдүрүшкөсине, уаг сорук киришкенин аңгылап турарлар. Илаңгы Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Топ Комитетиниң бүгү соңгукчуларга Кыйгырып совет кижэ бүртүгү күш-ажылчы чедикшигин дээш демселге улам-на сорук кириген. Бирги кварталда чүб сөөртүргөсине планын хусса бетиңде ажыг күдүсери чорук — транспортчуларының соңгулаалар хунтуңе күш-ажылчы беле болур.

Совет улусчу интеллигенцияга алдар кылдыр Кремльдин Улуг ордузунга болган хүлээп алышыкын

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Топ Комитеди болгаш Совет Эвилелиниң казак совет интеллигенцияныг кеску толькөкчелеринге алдар кылдыр февраль 8-те хүлээп алышыкын кылган. Эртемденер, эртемниг болгаш техникалык амжалдачылар, кеску конструкторлар, чогаалчылар, музыканттар, композиторлар, чуркучулар, сценарий мастерлер Кремльдин Улуг ордузунга Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын болгаш Совет Социалистг Республикаларының Эвилелинин казакын удуруткучулары-биле ужурашканыр.

Коротченко, Я. Э. Калыберин, А. П. Кириленко, А. Н. Косигин, В. П. Макавнадзе, М. Г. Первукин олар аалчыларын өөрүшкүлүгү хүлээп алганыр. СЭКП Топ Комитетиниң секретары М. А. Суслон олурушканырга чүбө чугаалган. Социалистг культураны көгүлдөсине, коммунизм тургузушкунуң уаг херээңе уаг салышканын кирип турар совет улусчу интеллигенцияга алдар кылдыр СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели хүлээп алышыкын кылган деп ол чугаалган. СЭКП Топ Комитетиниң Бирги секретары Н. С. Хрущева эш Суслон өс берген. Ону чыгланнар лимиттиг алдыш часкаашканын-биле уткааныр.

Литература болгаш уран-чүүл талазы-биле Ленинчи шанналарның комитетинде

Литература болгаш уран-чүүл талазы-биле Ленинчи шанналарның комитетинде ишленүүчү хурамы Н. С. Тихоновтуң даргалашканын-биле февраль 10-да болган. 1958 чамдык Ленинчи шанналарын тысыр кылдыр хей-иштиг организацияларының депшиткен кандидаттарынын баштайгы уаа көөрү добулган.

Литератураның, музыканын, уран чуртга уран-чүдүлдериниң чогаалдарын, шилерин, операның болгаш балет уран-чүдүлүн, уран-чечен кинематографияныг чогаалдарын шилин алган. Улам ийди чугаалашып көөрү-биле кандидаттарынын даргалашып паргалаткө чарлар.

ССРЭ-нің Дээди Совединге соңгулдаларга уткучтур

ССРЭ-нің Дээди Совединиң депутаттарына кандидаттарының регистростаашкыны

ССРЭ-нің Дээди Совединиң депутаттарына кандидаттары регистростаашкыны өкүлдериниң соңгула комисиалары февраль 10-да политикаг уаг көдүрүшкөсине аңгылаан.

Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Москва хоорайны Калининский округуа округуунуң округ соңгула комисиаларының хурамына ССРЭ-нің Дээди Совединиң Калининский округуа округуунуң талазы-биле депутаттынын кандидаттына «Надыр болгаш маска», «Фрезер», «Прожектор» заводтарының, округтуң өскө-даа бүдүрүлгөсине болгаш албан черлериниң ажылчыларынын, инженерлериниң, техниктериниң болгаш албан хаагчыларынын коллективтеринде депутаттыгын СЭКП Топ Комитетиниң Бирги секретары Никита Сергеевич Хрущева регистростаар дугайында доктаамал күдүсөткен.

Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Москва хоорайны Куйбышевский округуа округуунуң округ соңгула комисиаларының хурамы болган. Байбөвө эгити кондитор фабриказынын, Москва-Пассажирская депоун, Москва-Рязань округуа округу, «Париж коммуналы» фабриканы болгаш өскө-даа бүдүрүлгөсине болгаш албан черлериниң коллективтериниң ишти хурааларында депшиттирген, СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары Енаторина Ален

сеова Фурцеваы ССРЭ-нің Дээди Совединиң депутаттынын кандидаттына регистростаар дугайында доктаамал округтуң соңгула комисиалары хүлээп алган.

Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Москва хоорайны Ждановский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары ССРЭ-нің Дээди Совединиң Ждановский округуа округуунуң талазы-биле депутаттынын кандидаттына бүдүрүлгөсине чамдыкчымыз, күрүениң бирги подшник заводунуң дарган-штамповщик Пантелеймон Григорьевич Шемкинни регистростаар деп доктаамал күдүсөткен.

Националдар Совединге соңгулаалар талазы-биле Москва хоорайны Кировский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары хурамы бооп өртөөн. ССРЭ-нің Дээди Совединиң депутаттынын кандидат кылдыр Москваның бүдүрүлгөсине болгаш албан черлериниң коллективтериниң ишти хурааларында депшиттирген, СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, СЭКП ТК-ның чамында Партияг контроль Комитетиниң даргалы Николай Михайлович Шверинни регистростаан.

Киев-Ленинский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары хурамына ССРЭ-нің Дээди Совединиң Эвилелиниң депутаттына кандидат кылдыр СЭКП ТК-ның секретары Алексей Илларионович Кириченкоу регистростаан.

таар дугайында доктаамал күдүсөткен. Округтарың соңгулаалар комисиаларының хурамына ол мишка регистростааннар болза: Киев—Шевченковский округуа округуунуң талазы-биле—кызыл чедикшигерини Киев заводунуң механиктиг цехиниң уаг апарачыг Варвара Ивановна Трухан, Сталинский (Рига хоорай) округуа округуунуң талазы-биле — СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнүне кандидат Латвияның КП ТК-ның Бирги секретары Ян Эдуардович Нальберин, Риганың көзө соңгула округуунуң талазы-биле — Латия ССР-нің алдарыг өмчли Ян Ензбович Егерман болгаш өскө-даа.

Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Ленинград хоорайны Кировский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары ССРЭ-нің Дээди Совединиң Кировский округуа округуунуң талазы-биле депутаттына кандидат кылдыр ССРЭ-нің Дээди Совединиң Президиумунуң даргалы Кириетт Ефремович Ворошилову регистростаар деп доктаамал күдүсөткен. ССРЭ-нің Дээди Совединиң Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Смоленский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, РСФСР-нің Министрлер Совединиң даргалы Фрол Романович Колосовуң кандидаттарынын регистростаан.

Эвилелиниң Совединге соңгулаалар талазы-биле Ленинград хоорайны Кировский округуа округуунуң округ соңгула комисиалары ССРЭ-нің Дээди Совединиң Кировский округуа округуунуң талазы-биле депутаттына кандидат кылдыр ССРЭ-нің Дээди Совединиң Президиумунуң кежигүнү, РСФСР-нің Министрлер Совединиң даргалы Фрол Романович Колосовуң кандидаттарынын регистростаан.

(СЭТА).

Кызылдың № 331 соңгула округу

САЛЧАК КАЛБАКХОРЕКОВИЧ ТОКАНЫ

Эвилелиниң Совединиң депутаттына кандидат кылдыр регистростаан

Февральды 10-да Эвилелиниң Совединге соңгулаалар чорудар Кызылдың № 331 соңгула округуунуң округ комисиаларының хурамы болган. Алаа ССРЭ-нің Дээди Совединиң Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан. Ол хурамы областың профвилет, партия, комсомол болгаш өскө-даа хей-иштиг организацияларынын, амжыл-агыг, бүдүрүлгөсине база паргалашкы толькөкчелериниң олурушкан. Хурамы политикаг бедик көдүрүшкөсине, байыраадыг байдалга өртөөн.

«ССРЭ-нің Дээди Совединге соңгулаалар дугайында Дүрүмүнү» 61 чүдүлгө бугаа негетинер өскө-даа документтер округ комисиаларында бүрүн келгенни база округтарынын соңгула мурунуң чөвүлө хураалары С. К. Токаның кандидаттарынын чаңгыс эп-сеткилдиг дөвөсүн чугаалашкан.

«ССРЭ-нің Дээди Совединге соңгулаалар дугайында Дүрүмүнү» 57, 62, 63 чүдүлгөсине үндөшкөсине, округтуң соңгула комисиаларының доктаамалы болза:

1901 чамда төртүткөсине, СЭКП кежигүнү, Кызыл хоорайда чурттал турар, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Тыва область комитетиниң бирги секретары Салчак Калбакхорекевич Токаны Эвилелиниң Совединге соңгулаалар чорудар Кызылдың № 331 соңгула округуунуң ССРЭ-нің Дээди Совединиң Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттына регистростаар.

«Соңгулаалар дугайында Дүрүмүнү» 65 чүдүлгө бугаа С. К. Токаны Эвилелиниң Совединге соңгулаалар чорудар Кызылдың № 331 соңгула округуунуң соңгула комисиалары кийер.

(СЭТА).

Черниң кылымал эдеринчилериниң астрономиялыг хайгаарашкыны

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). ССРЭ-нің Эртем академиязынын астрономия чөвүлелиниң плануу Пулковка болган. Астрономия чөвүлелиниң даргалашкы оралачымы А. Г. Масевич Черниң кылымал эдеринчилерин хайгаарашкыны дугайында түнчө хурамы иштелип кылган.

Эдеринчилердин радио-биле дамчыдыгалар алдымыстан соонда азын-бүрү туралар-биле ону хайгааран көөрү практика талазы-биле караачыны арта болур. Оларын дуузын-биле эдеринчилерин болуң тускай оруктары-биле канчаар шимчеп чоруп турарын үрүдүчү хайгааран көөрү болур. Шап бо ажылды чуртук астрономия обсерваториялары азы күдүсөткөсине турар. Пулковка биле Одесса обсерваторияларында, а ол мишка Штерберг атыг астрономия институтунда (Москва) Черниң кылымал эдеринчилерин чуртка тырттырып хайгаарашкыны организастаан.

Обсерваторияларга, университеттерге болгаш чамдык педагогика институттарына ССРЭ-нің Эртем академиязынын астрономия чөвүлели баранын көөрү хайгаарашкыны 70 станцияларын тургускан. Мында үш муң чыгар студенттер, башкылар болгаш лаборанттар, ол ышшап обсерваторияларың өртөө амжалдачылары кирип турар.

Кылат Улус Республикамынга, ГДР-ге, Чехословакияга, Польшага, Венгрияга, Румынияга болгаш Албанияга хайгаарал станцияларын дерин азырныга Совет Эвилелин дуулаан. Эдеринчилериниң дугайында телеграммалар Европа, Африка болгаш Америка чурттарынын 14 пуу-чуларында көөрү турар. Баранын көөрү чуртка тырттырып хайгаарашкыны Шотландияны, Ирландияны болгаш Англияның азын каш астрономия обсерваториялары кирип турар. Астрономия чөвүлели Бразилияны, Австралияны, Аргентинаны, Японияны болгаш өскө-даа чурттарынын астрономия соңгулаар чорук кийилери-биле харылаанып турган.

Черниң кылымал эдеринчилерин азын-бүрү туралар-биле хайгаарашкыны түнчө парлар тускай бөлөтөөнни бо чамдык үдүрүп өскө-даа.

Кызылдың чөөн талакы соңгула округу

АЛЕКСАНДР МАНЫГЕВИЧ ЧИМБАНЫ

Националдар Совединиң депутандына кандидат кылдыр регистростаан

Националдар Совединге соңгулаалар талазы-биле Кызылдың чөөн талакы № 610 соңгула округуунуң комисиаларының хурамы хей-иштиг организацияларының болгаш паргалашкы толькөкчелериниң кыргалгашы-биле февраль 11-де обдукусомунуң хурамын казынган болуп өртөөн.

«ССРЭ-нің Дээди Совединге соңгулаалар дугайында Дүрүмүнү» 63-чү чүдүлгө бугаа С. К. Токаны Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан. Эш Александр Маныгевич Чимбаны Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан. Эш Александр Маныгевич Чимбаны Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан.

«Соңгула Дүрүмүнү» 63-чү чүдүлгө үндөшкөсине, округтуң соңгула комисиалары 1908 чамда төртүткөсине, СЭКП кежигүнү, Кызыл хоорайда чурттал турар, ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Совединиң куусомунуң даргалы эш Александр Маныгевич Чимбаны ССРЭ-нің Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутаттына кандидат кылдыр регистростаан.

«Соңгула Дүрүмүнү» 65-чи чүдүлгө бугаа Александр Маныгевич Чимбаны Националдар Совединге соңгулаалар талазы-биле Кызылдың чөөн талакы № 610 соңгула округуна соңгулаалар кылдыр соңгула бөлөтөөнне кириерин комисиалар доктаамал.

Шагаан-Арыгның № 611 соңгула округу

ССРЭ-нің Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулаалар талазы-биле Шагаан-Арыгның № 611 соңгула округуунуң соңгула мурунуң чөвүлө хурамы болуп өртөөн. Ол хурамы Улуг-Хем, Чаа-Хөл районнарың ажылчы чоннарынын соңгула мурунуң хурааларында соңгулаалар 80 ажыг төлөөлөкчелер чыгып келген.

«Соңгула Дүрүмүнү» 63-чү чүдүлгө бугаа С. К. Токаны Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан. Эш Александр Маныгевич Чимбаны Эвилелиниң Совединге депутаттынын кандидаттынын регистростаар дугайында айтканын чугаалашкан.

«Соңгула Дүрүмүнү» 63-чү чүдүлгө үндөшкөсине, округтуң соңгула комисиалары 1908 чамда төртүткөсине, СЭКП кежигүнү, Кызыл хоорайда чурттал турар, ажылчы чоннар депутаттарынын Тыва область Совединиң куусомунуң даргалы эш Александр Маныгевич Чимбаны ССРЭ-нің Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутаттына кандидат кылдыр регистростаан.

«Соңгула Дүрүмүнү» 65-чи чүдүлгө бугаа Александр Маныгевич Чимбаны Националдар Совединге соңгулаалар талазы-биле Кызылдың чөөн талакы № 610 соңгула округуна соңгулаалар кылдыр соңгула бөлөтөөнне кириерин комисиалар доктаамал.

Колхозтарның отчет-сонгулдалыг хуралындан

Колхоз бүдүрүлгези механизастаттынып турар

Бий-Хем районунун «Ызыл тараачын» колхозу чыл өткөдүн чоокта чаа чугаалажып эрткен. Аргельдин өргөзгө улам нежекип, ажил-агыйы чыл бүгү хөй аямы болуп, механизастаттынып турары баштаар чөрин дарагы эш Астафьевтин илгерилеринен тодаргай көзүлгөн.

Эрткен чылын Ээрбекке турган «ТАРН XII» стедия» колхоз каттышканы-биле колхозтун өргөзгө 393 четкен. Колхоз чыгыш сай төвүндүг кажаалар-биле хандырылган дөрт сүт-бараан фермалары. Баран фермазында автосугарылга, азелары саалда, Билегин фермазында автосугарылга тургустунган. Дөрт фермалар асылыг оруктар, электри чырым, радио, телефон-биле хандырылган. Бо чылын Лут, Букун фермаларын электриждер болгаш радиожулар. Мал ажылынын моон өске-даа фермаларындан аягыда дилги, куш фермалары болгаш ары ажылы бар.

Колхозтун ажил-агыйы техника-биле дыка четселген: ийн доломобиль, үш нефть шмичедикчилери, үш көжүрүп чоруруу электростанциялар, «ДТ-14» деп үш трактор, 14 чыба болгаш ийн чик автомашиналар, дөрт пилорама, сиген тырчыр болгаш туйубу хептээр машиналар бар. Болхозта оюн аягыда тараа кургалдар чер, ийн чаанылга мастерскаясы, дөрдөгөл дөрбөзү, үш дарганаар черлер бар.

Колхозтун сүт-бараан фермаларынын планда өгө, бирөөнде чеди чык шыгалары болгаш оларда магазин, медицина пунктузу, чунар болжол бар.

1957 чылда колхоз тууду планын бүрүн күөсеткен. Туттуган 37 чаа бажычарыны 23-жү фермалары. Ичиндеги фермаларыны ажилдакчылары ам чуртталга бажычары-биле бүрүн хандырылган.

Колхоз эрткен чылын сүт саалдазынын планын күөсеткен. Туран фермазы 5яр инектен 2000 кг сүт саар турган, 2075 кг чедирин, областын колхозтарынын фермаларынын социалисттик чарымында бирги черин ийн чыл дургузунда эзелде, областын болгаш районун шилчир Кызыл куттарыны быжык тууду турар. Ийн Завьялова, Садакова, Демисек болгаш оон-даа өске муракчы саанчыларын аттары обласка билдингир.

Сүт саалдазынын планын күөсеттинип турар-даа, мал ажылында четпестер барын белгелээр керек. Миймыст болу малдын болгаш шөөр малдын баш саанын өстүрөринин планын күөсеттиз. Дүк кыргылдым куду денгелде турбушаан. Мал азырларынга, ылангыя Ээрбекте хөй фермазында коду болгаш өске-даа азырларга ууур боттуг демисел чурттангында малдын баш саанынга хорамча болган.

Чыл өткөдүндө колхозтун ашка орулагы 3.622.108 рубль болган. Мал болгаш хову ажылын савааска колхозка хөй орулга кийрген чер кара дилги азырлар ферма болур. Оон кийрген орулга 224 муң рубль болган. Бир күш-хүнүгө 2 кг тараа, 8 рубль ованшаан.

Болхозка эрткен чылын дүжүг мурунку чылдазында куду болгашынд хандырылган.

Садыгынын ажылында четпестерни чайладыр

Бай-Тайга районунун Төөл суурда аш-чөм магазининин өргөлекчи эш Сергеевко болуңуң хүлөөлгезин четпес күөсетип, магазини чогуур шагында ажитпас, ажил шагынын үезинде чылдаган чок черге дугулан алгаш, садып алыкчыларын даштыга ур манавыр чоруктары сөөлү үеде хаа эвес апарган. Садып алыкчылар үрүмек барааннарны: конфект, чигир болгаш өске-даа чүдө-дерин садып алгаш, оларны саазын-биле сорап бөзгөн дилөөрге «мөөң өргөлекчи» лөөн магазини саазын фабрикасы эвес деп, каржын-биле харылаар. Ол магазининин өргөлекчиинин ажилында чө четпестерни чайладыр дугайында садып алыкчыларын четпүг негелдерин райпо баштаар чөринден хандыраа чогуур.

С. САНДАН.

Аныяктарын күш-ажылы көдүрүлүүшкүну

Бөдө ажил-агыйы улам иккай төжүдеринин хөроонге областын комсомол организастаанын кийргилгенин күөсеттирер сорулга-биле мал ажылыныче 300-тен өвөөш эвес комсомолчуларын чорударын областын VIII комсомол конференцияны шиттирилгөн. Күүседенин организастаарыныче районнарнын комсомол организастаалары ол дөраан-на өгелде кийрген. Ам хөрок кырында 150 комсомолчуларын болгаш аныяктарын мал ажылынын фермаларыныче ажилдадып кийрген.

Чамдык колхозтарда комсомолчу аныяктарын сүт-бараан фермаларын организастаар дугайында саналар үнүп кылган. Ийнде саналарын ВЛКСМ-ин Барыш-Хемчик райпоку болгаш чамдык колхозтарын баштаар черлери, «Барлык» совхозтун дирекциясы дөткөз.

Барыш-Хемчик районда «ВЛКСМ 30 чылы» колхозта комсомол организастаалы Кужурул-Мажалык деп черде комсомолчу-аныяктарын сүт-бараан фермазын организастаан. Ол фермазын ажилдакчылары чаа, 1958 чылда инек бүрүзүндө 1500 литр сүтү саарын хүлөөгөн. «Барлык» совхозтун Вижикитг-Хаада сүт-бараан фермазында 9 комсомолчулар, 10 ажил өзелдин кийгитүү эвес аныяктар ажилдап турар. Ону база комсомолчу-аныяктарын сүт-бараан фермазы деп алаан. «ВЛКСМ 30 чылы» колхозтун ферма ажилдакчылары аныяктарын социалисттик хүлөөлгезин дөткөшпашаан, комсомолчу саанчы Бак-Бөк болгаш быжыккан 13 инектерин бирөөндө-не 1700 литр сүтү саарын хүлөөгөн. Шак мындык чарын тус-тус аныяк саанчылар аразында калгылар турар. Ол районун комсомол организастаалы сөөлү кыска хуусаа иштинде 30 ажил комсомолчуларын болгаш аныяктарын мал ажылыныче немей чоруттаан.

ССРЭ-нин Дөди Советинге сонгулдаларга алдар болдурган чарын ажил-агыйыны өске-даа участоктарында күөсетип турар. Кызыл-Мажалык МТС-тин аныяк механизаторлары чык тарагыга белеткел ажилдарын аки шарылыг чорударын дөш чарышты калбартаан.

Б. КАРА-САЛ.

ӨВҮР РАЙОНДА

«Ызыл тук» колхозтун Чараш-Дытта № 4 сүт-бараан фермазынын өргөлекчи эш Семис-оолга дургустунган 8 ийн сөстөткү тууду бригадыны чувар бажыч болгаш кымыз бууду туудун дооскаш ажилдагы кийрген. Ол туудуларга бызапчылар Кичик, Сотна, Данил-Белек олар муракчы болганнар.

Чувар бажыч доктаамал ажилдап турар. Фермазын ажилчыларын кымыз буудула баарып, номчулгаларын кызын, культура-массалыг ажилды чорудуу турар.

Ол-ла колхозтун Хөрг-орл, Даваа оларын хөйларын массалык-биле ооддан, чаш төлү менди алдынын турар. Малчынарнын аалдарында күжү арган хөйлар болгаш чай хураганнар немелде чөмер, чылды кажаалар, үгөстөр-биле четке хандырылган.

О. ЧӨНҮН-ОЛ.

Райпо январь айнык бараан саарыгазынын планын ажил күөсеткен, январь айда 630 муң рубль саарыгазын орунуга 988.400 рубльдин бараанын чонга саткан. Солчур магазининин өргөлекчи эш Өмчүр планын 190 хуу күөсеткен.

Ч. МОНГУЛ-ОЛ.

«Совет Тываның 5 чылы» колхозтун тууду бригадынын кийгүнери 26 ийн февраль эгезинде чедир 1483 кубометр мышты кескен, оон 910 кубометри машина оруунче үндүрүп, 200 кубометрин тууду шулуңе экеп дүжүргөн. Бригадынын кийгүнери ССРЭ-нин Дөди Советинге сонгулдаларын хүч-март 16-га чедир тууду мышын белеткөөн, тууду шөлдөргө экеп дүжүргөн алырын хүлөөгөн.

Д. БАЙЫР-ОЛ.

Нолчукулардын Бискет Бижээни

Чаа-Хал районунун Ленин колхозунун оттулар ыш белеткээр эвенузу 917 кубометри хал тургускаш, оон 486 кубометри Ак-Туруг школазында экеп дүжүрүп берген. Эвенонун кийгүнөринден Санданпун, Анай-оол, Ыйнан, Седип, Даржай, Дамбаа олар нормазын 115—130 хуу чедирип, социалист чарыштын муракчылары болуп турар. Ыш белеткел үргүлчүлөп турар.

С. СОТНАМ.

Бай-Тайга районунун

«Муракчы» колхозунун колхозчулары болгаш колхозта школанын коллективни школанын оттулар ыжынын белеткээринге өспөкөринтерни организастап турар. Хөй-нитинин иделкөйгип кийргилгени биле 1200 кубометр ыш белеткитинген. ССРЭ-нин Дөди Советинге сонгулдалар хүнүгө чедир 800 кубометри белеткээр.

С. АДЫГ-ОЛ.

Эрзин районунун «Мөр» колхозунга садып кылырынга таарыма чок бичин магазин турган. Райпо кул-

турлук чаа магазинни туттуруп, ажилдагы кийрген. Магазин садып кылырынга болгаш садып алыкчыларга таарымчалык болган.

С. ХАНГАЯ.

Улуг-Хем районунун «СЭНП XX съездизи» колхозунун дарганнары Ердан биле Бичин олар тарылгага кийрер чөпсөк-хөрокөстөр — 34 тергени, 40 илирини ССРЭ-нин Дөди Советинге сонгулдалар хүнүгө чедир доозарын хүлөөгөннөр.

Олар ам кылар ажилды бежен алыр хууун күөсетип алганнар. В. ДОРЖУ.

Хөрөөжөннөр чөвүлелин ажилын улам экижидер

Сүт-Хал районунун Киров атыг колхозунун күш-ажылы кызын шыдаар колхозчуларынын дөш өвөөн хөрөөжөннөр болуп турар. Ичиндеги оларын өртүзүңга кийгилдигелик болгаш организастык ажилдарын күөсеткөөринин чугулазын мында хөрөөжөннөр чөвүлели, оон дарагы эш С. Хорлуу шын билеп турар.

Эрткен 1957 чылда хөрөөжөннөринин ийги хуралдарын 6 удаа, хөрөөжөннөр чөвүлелин хуралын 8 катап, бөдүстөр аайы-биле хуралдарын 15 катап чымдырган. Ол хуралдарга колхозчу амидиралдын, ажил-агыйы болгаш социалисттик сорулгаларын амидиралчы айтырлыгын чугаалажып турган.

Хөрөөжөннөрин хөй кезин (105 ижн) мал ажылында болуп турар. Оларын аразында хөй-хөй муракчыларын болгаш үлөгөргин организастааларын аттары сургалган. «Иштинде» анкор уксаалыг өшкүнүд кадарчымы эш Серин

мал чөпкөгө ситенин бөдү белеткел, кажаалар сөптөлгөрин аки чоруткан. Ол ишкеш хөйжүлөр Сыгыр, Дөртег, Чодала-оол оларын өш ажилын колхозтун баштаар чери белеткел келген. Сүт-бараан фермазында саанчылар. О. Чылбак, М. Чылбак олар чүгө ол колхозтун эвес, харын бүгү районун муракчы саанчылары болу бергеннөр.

Маңаа холбаштыр четпестерин айлтса чогуур. Чамдык өр кийгилер «садылган турар бис» дийни алган, а хөрок кырында аргаларынга, ажим-орлга саанчыларынга өйлежин турар-фактылар бар. Ол ишкеш чамдык хөрөөжөннөринин талазында күш-ажылы мык эвес чорутуу киргүзүп турарлар база-ла бар. Мамыгы эрткен чылын күш-ажыл кылса чогуур хөрөөжөннөринин 11,5 хууу күш хүнүн минимкуун күөсетип болган 6 ижн колхоз бүдүрүлгезинге карашпаан болган.

Х. БОРБАЙ-ОЛ.

Малдын продуктулуун улам бедидеринге

ТОРГАЛЫГ. (Телефон-биле). Нинтинин мал ажылын төжүдөр, ылангыя оң продуктулуун улам бедидер талзы-биле Өвүр районун «Торгалыг» колхозу эвөөн боттук төмөгөлерин ап чоруттаан.

Колхоз баштаар чөринин дарагы эш Муртинин редакцияга дымнатканын бугулар алырга, мал өстүрөринин күрүне планын эрткен чылын чүзүн аайы-биле ажил күөсеттинген. Тодаргайларга: миймыстык бөдү мал—100,4 (инек—101) хуу, чылгы—102,4 хуу, хөй—100,7 хуу болган өшкү—100,4 хуу болган.

Малдын чүгө баш сааны өстүрер эвес, оон-биле кады продуктулуун бедидери, уксаалык экижидери дөш база уууг ажилдар чоруттуган. Мөөн түнөөлөнде амы үеде колхозтун миймыстык бөдү малдын 30 хууу симментал, чылгызынын 28 хууу дөң, хөвүнү 47 хууу мөвөөсө уксаалык болган.

Колхозтун 1956 чылда орулагымы 850 муң рубль турган, а эрткен чылын ол 1164 муң рубль чедир өскени чоокта чаа болган өткөттүг болган өткөт-сонгулдалыг хуралга илерөөн. Ол түнүң 82 хууу мал ажылында кийрген чорук артель бүдүрүлгезинде кол адыр нинтинин мал ажылы болуп турарын улам бугүрөткөк.

Малдын уксаалынын саймыраттымаан, таарымчалыг кажаа турлагын тургузуп, ажаалда хайгааралды өнжигин турарын дан оң продуктулуун мурунку чылдарын аракта бедер. Колхоз эрткен чылын инектен ортума-биле 1335 кг сүтү, хөй бүрүзүндө 8 кг ажил дүгү алган.

Мөөң түнөөлөнде «Торгалыг» колхоз эрткен чылын күрүнеге дүжүр болгаш салдар дүгү планга ууур 17 хуу, өшти 47 хуу күөсеткен, а сүтү үштен ажил катал хөйү кийрген. Бо талзы-биле үлөгөргин, төрөөн колхозунун улам байлак болурунга чүтүдүдүг малчыларын өткөттүг болган өткөт-сонгулдалыг хуралга хөй илерөөн.

Колхозтун үр чылдарда ажилдап келген чылгычымы Данырын 68 бөлерин күлунарнын, ийги фермазын кадарчымы Кускел-оол 57 инектерин бижаларын бүрүн өстүргөн. Ол ишкеш Балдан 252 хөвүнүн 256 хураганнарнын, Серен-оол 291 өшкүздөндө 329 анайларын менди дөрдүктүргөн. Кадарчы Седиптин 303 хөвүнү бирөөн-ле 2,9 кг дүктү, а Баймы-жайнын 300 ажил хөвүнү хөй бүрүзү 4,8 кг дүктү берген. Ийнде чиктеринин саанчылардан болгаш бүдүрүлгезинин өске-даа ажил адырларындан көртүзүп болур.

База катап уруглар кижизидилгезинин Дугайында

Коммунисттик партия болгаш Совет чака уруглар кижизидилгезинин дугайында онза хайгааралды сааны турар. Шак мынды хайгааралдын тодаргай илерөөнүн Тыва областа уругларын амидиралын көрүп болур: Бисте уругларын чөдөшкөндө өрөөрлеринге брүтүтүлөр тургустунган, а ажилчы араатарын дыка хөй уругларын школарынин интернаттарында чурттан, күрүнеңиң догу хандырылганын ажилдап турарлар.

Индыг турда-ла школарынин, азелелерин болгаш хөй-нитин организастааларын уругларын четпес хайгааралын түнөөлөнде, чамдык ийн-чангыс өлөөд оолдарын буруулуг үлөгөдигер кылып турарын фактылары ак-даа бар. Элегес Аскы школанын дөрткү, чегини класстарынин өрөөнччилери Оюн Кызыл-Тас, Манараа өгү Булу-оол, Сөтгүн-оол өгү Тодантай, Дажы-Серен өгү Байыр-оол составын назм-чөгөөн өлөөд оолдарын кем-буруулуг болуңу шагдаанын Кызыл хоорай салгыры илереткен.

Ол оолдар кезжөкө үлөгөдө чынаа чынында машина оруунга четкелен келген, автомашиналар иштинде чүктөрини оорлап ап турганнар. Олар бир уугу хаарлаж ишти «Беломорканал» деп патриоту, эвөөн хөй эш киде илгерини, автобустан иштинде чүктөлгөн чөмөланын, чик машинадан чигир аймаа сүп каан ийн сумкаларын оорлааннар. Боттарынын өрөөрини турарын школазын бөшин өрттөдери оларын орадашканы илерөөн.

Чаа чамдык муруну чартымында ол бөдү оолдар моон магазини төм-биле үрөп кийрер, өртөөн өш ажил портфельдерин, фотоаппараттарын, авторучкаларын болгаш өске-даа барааннарнын оорлаан, интернаттын шалазын алганга чакырып алган турганнар. Чурум үрөкчилери

биле кады интернатта чурттан турган дыка хөй өрөөнчилер ол чүктөдери көргөш-даа үк болдунган фактынын дугайын башкыларына чугаалавай турганы эдеткени.

Бузурукчу оорларны, өскөңдү күсөл-биле амидирлау маңгыстарын көөр хөөн чөп болур чорукка школачыларын кижизидилгезин турганы ол факт керечилген.

Кызылдын № 3 болган № 6 школарыннын оң беш харым өрөөнчилери Веншамин Гуссарев, Владимир Кускел-оол олар назм-хары четпөөн Владимир Тутачиков-биле кады кем-буруулуг үлөгөдигер кылырынче шилчөөн, сөөлүгү үеде эвөөн каш удаа өөр хөроктерин үлөгөткел чорук ол школарда кижизидилгезин ажилын база-ла багай тургустунганын көргөскөн. Чаа чамдык муруну чартымында ол оорлар Даг экспедициянын клубунун хаалганын үрөп кийрген, оорттан аккордеону болгаш база өске-даа өрткөң чөвүлени, «ВЛКСМ 30 чылы» кинотеатран кларнет деп үрөп хөжүмүт, Кызыл хоорайнын албан, организастаалы чөлдөрүнүн, а ол ишкеш башкыларын чадаг тергелери, хөме моторун, электри-биле ажилдадыр өрүмү, аң бооларын, автомашина хөрокөстөрүн болгаш өске-даа чүктөдери оорлап алганнар.

Кызылдын № 7 школазынын башкылар коллективин 8-иң кластын өрөөнчилери Виктор Толстухинин шын өрүккө кийрер дөш хөй шак үеи чарылган. Башкылар чөвүлелинге ада-не Толстухинини келдиргеп, өглүнүн шын эвес ажил-чанын кылган дугайын оларга шыгыны сагындырган турган.

Виктор оон сонда ол-ла дөраан болуп кады өрөөн турар эки Бруктов-биле кады уругларын турист станциямын хаалганын үрөп кийрген, оорттан

Дуржулгалыг повар Чжан Чин-хан

Бай-Хаак чайназында уугу повар эш Чжан Чин-хан Кылат Улус Республиканын Чандунь мөжүзүңга алымы тараачын кижинин өг-бүлө-зинге төртүтүнгөн. Оон ада-неза өскө адылдар-биле бир дөмей, бичик шөлге рис тарып чурттан чөрааннар. Иччалы-даа, ол бичик чери боттарынын эвес, а помещикти турган. Оон уузын бай помещикке ол черин дүжүдүңга дыка хөй кезин чыл саанында бээр уужурга таарымчалы чөраан.

Амидирлары улам бергелдеп, адыш ишти сөөлүгү рис төңгөңде оон адамы өгүлүңга мында дөш: — Аас-нежин дилеп чорувут, өглүм!

Иччан 1928 чыл турган. Чжан Чин-хан Советтик Россияга чорупкан. Ол совет черге—Владивостокка келген, бир чөмөнниге чөриге өрөөнчиги повар болуп кийрп алган. Ол үелен бээр-ле оон бүгү күш-ажылы амидиралы ийтинин чөмөнниге чери-биле сыйрып холбашкан.

Совет Эзелелинден бөдүмүнүн ийги бугурут Төрөөн чуртуму тышкан мен. Мен маңа келген өг-бүлөңиң, уруг-дарыгың-даа апарган мен. Улут совет уаустун ачымында аас-нежинге чурттан чөр мен. Маадырыг совет уугу ам мөөң чангыс чөр чурттугаларым — кыдат ууус-биле кады аас-нежинге амидиралды тургузуп, делегейге быжык тайбын дөш демисекти турар-дыр деп, эш Чжан Чин-хан уугу чөргөарал-биле чугаалап турар.

Ам эш Чжан Чин-ханнын уугу-тулазы-биле Бай-Хаак чайназынын коллективни ажилын чөнарнын культуруг чөмерге, оларга зарын болгаш улам чагай амидирал чөмерин белеткен бээр дөш дыка күжүннүнинин ажилдап турар. Эрткен 1957 чылдын онзалганын чайназын коллективни чөдөшкөңин күөсеткен.

ССРЭ-нин Дөди Советинге сонгулдаларга алдар кылдыр чайназын коллективни башгы кварталдын планын марттың баштайгы чартымында күөсеткенин хүлөөгөн.

Чурууга: Бай-Хаак чайназынын уугу повары Чжан Чин-хан. Сөөз болгаш фотоз О. Самбий-оолдуу.

Бий-Хем районунун Ленин атыг колхозу 1957 чылда № 2 сүт-бараан фермазында чаа кажааны туткаш, механизастаанын чорудуу эгелөөн. Кажаанын иштин шалазын, инектерин тус-тус көмгөр чөлдөрүн кылган, автосугарыгазын сүт дамчык келер хоолаларын болгаш хымчыларын тургускан, ону бо чылын ажилдагы кийрер. Ында чаа бызаа кажаанын база туткан. Оон иштинде чаш бызаалар турар класстарын болгаш эвөөн угады берген бызаалар турар үзүк-

терин чугаалап каан—арыг-сылыг болгаш чымык, чырык. Бо чурукта коргускенин шыкын, саанчылар инек кажаанын иштинде ашталганы асылыг оруктун дуузын-биле уугу шүдөл чокка үндүрүп турар. Ол оруктун уужунда силос траншеяларын кылдып турар болгаш моон сонгаар дөдөр баарда асылыг оруктун саваанын силосту уруу апар кылдыр таарыштырган. Фото С. Феоктистовуу.

